

Spansk og fransk Indkvartering i Ribe 1808

Af Kammerherre O. Stemann i Ribe

Spansk og fransk Indkvartering i Ribe 1808

1) Kilder: J. Ræder »Danmarks Krigs- og politiske Historie 1807-09«. F. Schiern: »Hist. Studier« I. H. P. Mumme: »Begivenhederne i Fyen under de franske og spanske Troppers Ophold her i Landet«. »Meddelelser fra Krigsarkiverne« udg. af Generalstaben. Provst Daniel Smiths Erindringer i Kirkehist. Saml. 3. R. IV. 693. Prof - Dr. theol. Jens Møllers Optegnelser i Kirkehist. Saml. 4. R. IV. 263. »Af Jac. Kr. Lindbergs Papirer« i Hist. Månedsskrift I. 37 f. f. »Peter Nic. Thorups Levnet«udg. af C. E. Thorup og A Leth. Christine Daugård: »Biskop Daugård, en Mindebog«. K. Schmidt: »De fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808«. P. Boppe: »Les Espagnols à la Grande-Armée. Le Corps de la Romana 1807-08«. Nogle Ribe Katedralskole tilhørende utrykte Optegnelser af Rektor P. N. Thorup. Ribe Bys Arkiv; Rigsarkivet; Krigsministeriets Arkiv.

Efter at Napoleon d. 21 November 1806 i Berlin havde udstedt Forordningen om Fastlandsspærringen ligeoverfor England, hvorved han forbød Frankrig og dets Forbundsfæller alt Samkvem med dette Land, var det ham om at gøre, at dette Forbud gennemførtes i sin fulde Strenghed og udstraktes til så mange Lande som muligt, og han kastede da først sine Øjne på den spanske Halvø. Det var ham klart, at han for ikke at have en Fjende i Ryggen, når det gik ham galt andet Steds, måtte fjerne Bourbonnerne fra den spanske Trone, og som første Skridt dertil søge at svække Spaniens militære Magt det mest mulige under fredelige Former. Ved Freden i Basel 1795 og den derefter i Ildefonso afsluttede Traktat, var Spanien bleven tvunget til at slutte sig til Frankrigs Politik og eventuelt at stille en Hær på indtil 24,000 Mand til dettes Rådighed. I Spanien tragede man imidlertid nu efter Forbund med England og ventede blot på, at Preussen skulde berede Napoleon kraftig Modstand for da at træde fjendtligt op imod ham. Men herom vidste Napoleon Besked, og da Preussens Nederlag ved Jena og Auerstädt (14. Novbr. 1806) havde gjort Spanien bange, forlangte han (i Decbr. 1806) i Henhold til Traktaten i Ildefonso en spansk Hær på 14000 Mand. Dermed skulde den franske Armé, der i Preussen stod mod Russerne, forstærkes, og Spanierne skulde derhos benyttes til at besætte Hamborg og »Nordkysten«. I Spanien vilde man nødigt gå ind derpå. Man turde heller ikke rent ud afslå Kejserefs Forlangende, men søgte at trække Tiden ud. I Februar 1807 erklærede Hoffet i Madrid sig dog villigt til at stille de 14000 Mand, og i April begyndte Afmarchen. En Division på 5000 Mand brød op fra Storhertugdømmet Toscana, der under en spansk Prins var omdannet til Kongeriget Etrurien. Resten kom lige fra Spanien. Hele Korpset, hvis Overkommando var betroet til Generalløjtnant Don Pedro Caro y Sureda, Marquis de la Ro-

mana, medens General Don Juan Kindelan blev Næstkommanderende, bestod på det Tidspunkt, da det blev udkommanderet, af 11582 Infanterister, 2700 Kavallerister, 527 Artillerister med 25 Kanoner, ialt således 14809 Mand, hvortil senere kom et Ingeniørkotpagni på 132 m.fl., alt foruden en talrig Stab af Officerer af alle Våbenarter. Med Korpset fulgte desuden et stort Antal Kvinder og Børn og så mange Mulæslere, at disses Drivere igen havde særegne Opsynsmænd over sig.

Efterat en Del af Divisionen under Anførsel af General Kindelan først var bleven benyttet ved Belejringen af Stralsund, hvor Spanierne under Kampen på Glaciere havde udmærket sig ved Mod og Tapperhed, samledes de forskellige Afdelinger af det spanske Ekspeditionskorps i Løbet af Avgust-September 1807 i Hamborg og Omegn under Generalløjtnant Romana.

Da Russerne fuldstændig var bleven slagne af Franskmændene ved Friedland (d. 14. Juni 1807), sluttede Napoleon og Kejser Alexander Fred i Tilsit (d. 7. Juli 1807). Spanierne kom således ikke til at kæmpe imod Russerne, og utilfredse, som de fra Begyndelsen af havde været, med overhovedet at skulle hjælpe Franskmændene, håbede de nu på at blive hjemsendte. Dette skete imidlertid så langt fra, at de tværtimod i Efteråret 1807 blev forenede med tre andre Divisioner, nemlig en hollandsk og to franske. Hver af disse Divisioner udgjorde omtrent 6000 Mand. Hele Armékorpsen, der altså bestod af ca. 32000 Mand med 6200 Heste, var af Napoleon betroet til den franske Marskal Bernadotte, Prins af Pontecorvo. Efterat Englænderne havde bortført den danske Flåde og derved så grovelig brudt den dybeste Fred, var også Danmark bleven tvunget til at slutte en Forbundstraktat med Frankrig. I Henhold til denne Traktat skulde danske Tropper i Forening med Bernadottes Armékorps gøre et Angreb på Sverrig, der vægrede sig ved at tiltræde Fastlandsspærringen imod England. Samtidig skulde et norsk Korps ligeledes trænge ind i Sverrig, og russiske Tropper efter den mellem Napoleon og Kejser Alexander i Tilsit truffne Overenskomst søge at erobre Finland. De allierede fransk-spansk-hollandske Tropper skulde igennem Hertugdømmerne, Jylland, Fyn og Sjælland drage til Skåne.

Den 5. Marts 1808 begyndte Indmarchen i Holsten, skiftevis med franske, spanske og hollandske Afdelinger. Hollænderne kom dog ikke længere end til Elmshorn, da de fik Ordre til at vende tilbage til Ham-

borg. Den øvrige Hær passerede Hertugdømmerne i Øst og Vest.

Fra det Øjeblik af, at de fremmede Tropper betrådte Grænsen, målte Danmark overtage den hele Forplejning af Folk og Heste, Transport, Indkvartering, overhovedet sørge for enhver Fornødenhed. Til at besørge Marchruterne, Indkvarteringen, Transportvæsenet m.m. for den fremmede Armés Gennemmarch, beordrede Kronprins Frederik tre af sine Adjutanter, nemlig Kaptajnerne Glode du Plat og Wenzel Haffner samt Premierløjtnant Carl Bardenfleth. »Vi se af denne Udnævnelse« - siger Ræder¹⁾, »hvilken stor Mangel Kronprinsen må have haft på dygtige, højere Officerer i sin Omgivelse og i sin Generalstab, hvoraf de fleste var uden prædominerende Kundskaber både i Militærkundskaberne og det franske Sprog, eftersom han var nødsaget til at vælge så lave Grader som Kaptajner og Løjtnanter til et så vigtigt Hverv, at repræsentere Kongen og Landets Tarv og Interesse lige overfor en fransk Prins og Rigsmarskal og hans overmodige Generalstab, hvis Chef, General Gérard, af Marskallen blev pålagt at underhandle og afgøre alt angående den franske Armés Gennemmarch med disse tre danske Officerer. Det kan vel næppe drages i Tvivl, at, hvor redelige og dygtige disse Officerer end have været, har Danmark tilvisse måttet dyrt betale en sliq beklagelsesværdig Mangel på Kyndighed og Dygtighed i de højere Grader af Generalstaben«.

Da Stiftamtmand Moltke²⁾ d. 21. Marts 1808 om Eftermiddagen på Hjemvejen fra en Embedsrejse kom til Foldingbro Kro, modtog han her et Brev, dateret 20. Marts, fra Kommandanten i Haderslev, Major Ahlefeldt³⁾, hvori denne under Henvisning til et medfølgende Brev fra Chefen for den første spanske Division, General Kindelan, meddeler, at de to spanske Regimenter Guadalaxara og Almanza d. 22. Marts ville komme til Haderslev og d. 23. skulle marchere videre Vest på for at indkvarteres i Landsbyerne mellem Haderslev og Ribe og i selve denne By. Major Ahlefeldt anmoder derfor om. at der uopholdelig må blive sendt nogen fra Ribe til Haderslev, for i Forening med Amtmanden dér og Inspektøren på Gram at træffe nærmere Bestemmelse om Indkvartere-

1) II. 169.

2) Se »Fra Ribe Amt«. 1907. S. 157 f.f.

3) Otto v. Ahlefeldt, Major og Bataillonskommandør i slesvigske Landeværns-Regiment.

ringens Ordning. Moltke, der på Grund af Mørket ikke den Nat kunde fortsætte Rejsen hjemad, sendte samme Aften Kl. 8 et Ilbud med Brev til Borgmester Lund i Ribe, hvem han anmodede om, så vidt muligt næste Morgen ved Daggry, at begive sig til Haderslev Amtskontor, idet han bemyndigede ham til på Ribe Købstads og Omegns Vegne at træffe fornøden Aftale med de øvrige Vedkommende om Indkvarteringen. Moltke gjorde derhos Borgmesteren opmærksom på, at Gramgård som Midtpunkt for Indkvarteringen syntes ham bedst skikket til at være Hovedkvartér eller Kvartér for Staben, at Skrydstrup, Nustrup, Gram, Foel og Seem, måske også Spandet og Hygum Sogne, burde medtages ved Indkvarteringen, og at Ribe vel ikke kunde modtage mere end et à to Kompagnier Fodfolk, da Beboernes egne Kreaturer jo fyldte deres Stalde. Endelig beder Moltke om, at Borgmesteren ved en Estafette fra Haderslev hurtigst muligt vil underrette ham om Udfaldet af Forhandlingerne med de andre Avtoriteter, for at der da straks i Ribe kan gøres Skridt til den videre Ordning af Indkvarteringen.

Der blev Travlhed i Ribe, da Stiftamtmandens Brev Natten mellem d. 21. og 22. Marts nåede Borgmester Lund. Til i Forening med Magistraten at ordne Indkvarteringen i Ribe udmeldte Borgmesteren og Rådmand Knud Simonsen endnu samme Nat følgende: for Byens første Fjerding Borgerkaptajn Falch og Borgerløjtnant Ramsing, for anden Fjerding Borgerne Matzen og Dynesen, for tredie Fjerding Borgerne W. Koch og Gregersen, og for fjerde Fjerding Stiftsrevisor Hansen og Borger Joh. Godsch. Ved Daggry kørte Borgmester Lund derpå til Haderslev.

Indkvarteringen af de to nævnte spanske Regimenter ordnedes nu således. at Infanteriregimentet Guadalaxara¹⁾, hvis Regimentschef Oberst Don Vicente Matorell havde udmærket sig ved Belejringen af Stralsund, blev liggende i Gram og Omegn, mens Dragonregimentet Al-

1) Dette Regiments Uniform var følgende: hvid Frakke og Vest, hvide Benklæder, sorte Gamasker, hvide Knapper, rød Krave, røde Ærmeopslag og Rabatter. Hovedbedækningen var for Regimentets Fussilerer en stor sort, trekantet Hat med rød Kokarde og Fjer, for Grenadererne og Sapørerne en høj Pelshue (for Sapørernes Vedkommende med Kobberplade), hvorfra der bagud hang en Kvast med Kendingsfarven; den var prydet med Regimen tets Våbenskjold. I daglig Påklædning bar Regimentet hvid Frakke og hvide Benklæder samt hvid Hue med en lang trekantet Snip, som faldt ned på den højre Skulder.

manza fik anvist Kvartér i Ribe og nærmeste Landsbyer. Sidstnævnte Regiment bestod af 34 Officerer eller dermed ligestillede - deriblandt en katolsk Feltpræst -, 36 Underofficerer, 543 Menige - deriblandt 5 Arrestanter - 567 Heste og 4 Vogne. Regimentets Chef var den spanske Divisions Stabsmajor, Oberst Don Juan Antonio Caballero, i hvis Fraværelse Oberstløjtnant Don Miquel de Beccar kommanderede Korpset, ved hvilket Don Francesco de Conway stod som Major. Dragonregimentets Uniform var smaragdgrøn Dolman (kort Jakke) med hvide Snore, opstående rød Krave og røde Ærmeopslag, smaragdgrønne, ungarske Benklæder, Støvler, sort Chaco med Skygge og hvide Tresser samt rød eller gul Fjer (Pompon) på venstre Side af Chacoen.

Hele Byen har sikkert været i Bevægelse, da dette statelige Rytterregiment d. 23. Marts på deres sorte, andalusiske, langhalede Hingste drog ind i Ribe, hvor de ere bleven modtagne af den danske Kommandant, Major Lackendorph¹⁾.

Den Beretning, som Biskop Daugård som Øjenvidne giver om tre spanske Kavalleriregimenters Ankomst til Randers, passer sikkert også om Forholdene i Ribe ved Regimentet Almanzas Indtog: »Da de ventedes, var der en stor Rædsel over Almuen og enkelte andre, der synes at have haft samme Forestillinger om Spanierne, som gamle Gunild om Tyrken, at de vilde æde os med Hud og Hår. Så vidt jeg mindes, flygtede endog nogle af Byens Damer bort med deres Børn. Det var en Søndag Eftermiddag, at det første Regiment holdt sit Indtog. Min Fader fulgte med os ud at se derpå, og ganske uden Frygt for, hvad der kunde følgé på, vare vi vel ikke. Men Indmarchen skete med største Orden og Stilhed. Der var jo meget, som ved dette fremmede Krigsfolk var

1) Henrik Christian Eiler Lackendorph, Søn af Pastor Hans Hansen L. - Korporal, - Sklt. à la suite i 2. Husar Rgmt. 1/5 1782 - Regimentet kaldes fra 28/1 1785 for 2. Husar Korps - i Kornets Nr. på Skltl. Gage 86 - 1. og 2. Husar Korps 22/8 samles 1788 i Husar Rgmt. - Prmlt. 31/10 88 - kar. Ritmester 27/5 91 - Sk. Ritmester på 180 Rdlr. Gage 14/10 91 - fuld Gage 1/1 93 - Afsked med 144 Rdlr. Pension 17/3 97 - atter ansat som Komp. Chef i vestjydske Landeværns Rgmt. (hvis Chef: Major, senere Oberst, Clemens Sirach v. Suckow) 1801 - kar. Major i Landev. 4/5 5 1804 - ekstraord. Kompagnichefs Gage 5/1 1807 - kar. Major i sjæll. Jægerkorps 2. (annekterede) Bataillon 15/2 1818 - reserv. Ob. Lt. Anc. 24/6 1813. - Afsked med 200 Rdlr. Pension 5/7 1814 - 100 Rdlr. Pensionstillæg 10/5 1808 - † 13/2 1845. - Gift med Dorthea Cathrina Rahr, f. 1775, † 1851, Datter af Købmand og Brændevinsbrænder i Ribe Jens Rasmussen Rahr og Hustru Sophia Caroline Goldt - 3 Sønner og en Datter, Henriette, gift med Købmand og Bankdirektør P. Dalgård i Ringkøbing. - Major Lackendorph ejede den Grund i Ribe Hundegade, hvorpå der senere er bygget en Kommuneskole.

os påfaldende; men intet dog mere end Regiments-Paukeren. Han red på en meget stor Hest med Paukerne på hver Side, som han slog med Stokkene, et aldeles nyt Skuespil for os. Også var den offentlige Bøn, som Regimentet holdt om Aftenen, og hvorved hele Linien knælede, et Syn, der i den første Tid sammenkaldte mange Tilskuere«.

Dengang var de spanske Tropper endnu uvidende om de vigtige Begivenheder, som i de sidste Dage var forefaldne hjemme i deres Fædreland. Kong Carl den Fjerde havde efter et revolutionært Optrin i Aranjuez nedlagt Kronen d. 19. Marts til Fordel for sin Søn, Prins Ferdinand af Asturien. Denne var derpå under Navn af Ferdinand den Syvende med almindelig Jubel bleven udråbt til Konge af Spanien og holdt d. 24. Marts sit Indtog i Madrid. Napoleon, der frygtede for det Indtryk, Efterretningen om disse Begivenheder vilde gøre på den spanske Armé, gav sin Generalpostdirektør udtrykkelig Ordre til at tilbageholde alle Breve fra Spanien en 3 Ugers Tid og at fjerne alt, hvad der kunde have en uheldig Indflydelse på de spanske Tropper.

I selve Ribe By blev liggende: Oberstløjtnant de Beccar, der indkvarteredes først hos Told- og Konsumtionsinspektør, Kammerråd Jacob Krag¹⁾, der boede i »Porsborg« på Torvet, derefter hos Stiftsprovst Koefoed; Major de Conway, der fik Kvartér hos den rigeste Indbygger i Ribe, Madam Sophie Caroline Rahr, f. Goldt²⁾, der sammen med sin

1) Om denne fortæller Rektor P. N. Thorup: »Toldinspektør, Kammerråd Krag engagerede mig straks som Huslærer for sine Sønner. Tillige skulde Christian Lund, en Søn af Borgmester, Kancelliråd Lund, deltage i min Undervisning Denne Kondition tiltrådte jeg ved Nyår 1800 og beholdt den halvandet År. Kammerråden, en smuk gammel Mand, med en livlig Ansigtssfarve, temmelig lange, hvide Lokker, spillende Øjne og et i Selskab belevent Væsen, moraliserede ofte for mig, især i den Kunst at give sig Alt og gøre sig gældende, noget, som jeg slet ikke forstod. Mine Omgangsvener havde jeg blandt Skolens Disciple, blandt hvilke da vare nogle, som siden ere blevne til Mænd efter Kammerrådens Smag, f. Eks. Generalkrigskommissær P- og Konferensråd C Havde han kunnet ane, at der stak slige Notabiliteter i disse Disciple, vilde han vel ikke have fundet det betænkeligt, at jeg nsdlod mig til deres Sfære og engang endog i Klubben, horrible dictu, drak et Glas Punch med dem«. Kammerråd Krag 9/11 1812.

2) Jens Rasmussen Rahr, f. 2/2 1711, † 8/11 1787, løste Borgerskab som Købmand og Brændevinsbrænder i Ribe 6/3 1740, Rådmand 1740-83, antog i Foråret 1740 Skrivemåden Rahr (i Stedet for Raager, Raaager, Roagger, Raar), der temmelig sikkert altid har været udtalt med et sønderjydske å-lydende a. Gift: 1740 med Dorothea Catharina Hedevig Gude Nyegård, † 12/2 1771, 2 med Sophie Caroline Goldt, f. 5/11 1744, † 17. Juli 1828, Datter af den i Slesvig 1714 fødte Toldembedsmand Johan Ditlev Goldt. Madam Sophie Rahr var meget smuk og var det og i sin høje Alder. Hun var endvidere

ugifte Søn, Rasmus Jensen Rahr, boede i den Ejendom på Hjørnet af Sønderportsgade og Sviegade, som man tidligere fejlagtig har kaldt »Ambrosius Stubs Gård«; endvidere 3 Kaptajner, en katolsk Feltpræst¹⁾ som var indkvarteret 13 hos Biskop Middelbo, 4 Adjutanter, 2 Premierløjtnanter, 3 Sekondløjtnanter, 4 Fændriker, 1 Beslagsmed, 1 Berider, 1 Overtrompeter, 1 Sadelmager, 1 Våbensmed, 6 Vagtmestre og 336 menige Dragoner. De øvrige blev anbragte i de nærliggende Landsbyer. Således ses Farup, Mejlbj, Kjærbøl, Kirkeby, Tandrup, Hillerup, Jested og Øster Vedsted at have haft spansk Indkvartering allerede fra d. 24. Marts.

Ved Indkvarteringen toges ikke Hensyn til Privilegium eller Embede, men kun til Bygningernes Størrelse og Beskaffenhed. I Ribe besørgedes den af Magistraten i Forening med den danske Kommandant, medens for Landsognenes Vedkommende Amtsforvalter Nielsen²⁾ måtte lave Indkvarteringslisterne, der da besørgedes videre igennem Herredsfoged og Sognefogeder.

Den 25. Marts modtog Borgmester Lund følgende Brev:

en klog, men også forfængelig Dame. Hun lod bygge en Fløj ud i Gården på Hjørnet af Sønder- og Sviegade, indeholdende en stor Sal med store Vinduer, og hun byggede Korsbrødregård op fra nyt fra Grunden af. Ligesom hendes Mand forgudede hende og smykkede hende, så at det efter Datidens Opfattelse fandtes mindre passende for en Borgers Kone, således gjorde Sønnen Rasmus Jensen Rahr (f. 21/3 1776, † 25/1 1855) det samme. Han fortsatte Handelen og Brændevinsbrænderiet i den gamle Gård. og det til Trods for, at han afskyede Handelsvirksomheden, der dengang hvilede så meget på Smugleri, hvad der var ham imod. Han købte Nielsbygård i Føvling Sogn, men boede der aldrig. Tilsidst opgav han Handelen og flyttede til Sønderskov, til sine to Søstersønner (Jens Rahr Momsen og Frits Momsen), der stod ham meget nær. Han var en Original, næsten en Særling, men almindelig agtet og afholdt. Da »Slavekrigen« udbrød, lod han lave 12 Morgenstjerner. To af dem hænger på »Skovlyst« i Folding Sogn, en er skænket til Museet i Kolding, Resten findes på Ribe Rådhus. Disse Oplysninger skyldes Adjunkt E. F. Rahr i Odense og Fru V Momsen i Askov.

1) De spanske Feltpræsters Feltuniform var følgende: Kjole, Vest, Benklæder, Støvler og stor trekantet Hat, alt af grå Farve. De red på Mulæsler. Skaberak og Pistoltaskerne var af turkisblåt Klæde, kantet med hvidt.

2) Rasmus Nielsen, f. 10/11 1765, † 27. Novbr. 1839, gift med Abelone Christine f. With, f. 28/7 1772, † 11/10 1835, Fader til Stiftamtmand i Ribe Henrik Christian Nielsen.

»Den højstkommanderende af det spanske Infanteriregiment Guadalaxara har forlangt at besørge i næste Købstad et Hospital foranstaltet for syge Soldater. Som nu Ribe er den nærmeste Stad for Regimentet, så er jeg foranlediget at bede deres Velbyrdighed ærbødigst om at træffe i sådan Henseende de fornødne Anstalter til at kunne modtage de syge Soldater. For at kunne underrette Obersten af Regimentet derom, beder jeg om et Par Ord til Gensvar herpå.

Gram og Nybøl Inspektorat, d. 25. Marts 1808.

Lorentzen«.

Borgmester Lund besvarede dette Brev samme Dag, og det forlangte Lasaret blev ufortøvet oprettet i Ribe Hospital, det gamle Sortebrødre Kloster, under Hospitalsforstander Niels Ussings Bestyrelse, hvad den økonomiske Ledelse angik. Adskillige Breve og små Billetter, som i denne Anledning er vekslede mellem Ussing, Borgmester Lund og andre, tilligemed flere løse Papirer, giver os en levende Forestilling om den Virksomhed, hvori Magistraten og Byen i sin Helhed, ja Omegnen med, blev sat også ved denne Lejlighed. Sengklæder var en af de første Fornødenheder. Borgmesteren foranstalter et Lån af sådanne gjort

omkring på Landet. Fra Vilslev, Hunderup, Darum og flere, ialt ni, Sogne sendtes så mange Dyner, Puder og Lagener, som for det første var tilstrækkelige. Men nu melder Forstander Ussing: »Vi behøver 120 Håndklæder». Magistraten udsteder da straks en Opfordring til Byens Indvånere om at forsyne Lasarettet med det forlangte Antal, som også på denne Måde bliver tilvejebragt. En Kone blev antaget til at koge Mad til Patienterne; men hun mangler Gryder, Kar, Skåler m. m., som Magistraten altsammen må lade Kæmneren anskaffe. Den 28. Marts skriver Ussing til Borgmesteren angående Lasarettet: „Mange af de ankomne kan jeg ikke ansé for syge. Chirurgus (Distriktslæge) Hansen¹) vil vel og ikke antage dem derfor. Meget uregerlige ere nogle af dem, som i Aftes nær var gået til Voldsomhed mod mig og mine Folk. Efter de med dem modtagne Sedler skulde her, så vidt jeg forstår dem, ialt være 21 Mand. Nogle løb i Går ud i Byen, og da jeg i Aftes holdt Mandtal, manglede

1) Johan Ludvig Hansen, Chirurgus i Ribe og ved sammes Hospital samt på Grevskabet Schackenborg, i Lø Herred, Lustrup og Riberhus Birker samt Gørding og Malt Herreder og Hunderup Birk (f. 1778, † 3/11 1840).

en. Denne er uden Tvivl (thi de ere ikke gode at finde rede, da nu en, nu en anden Uvedkommende indfinder sig blandt dem) i Morges kommet herind. Derimod går, nu jeg skriver dette, efter Munderingen, en Dragon mellem dem, som betegner, at han og skal blive her. Det vil blandt så meget andet være højst nødvendigt, at en Militær, som forstår Sproget, tilligemed det Tyske, bestandig er her for at holde Justits, Mandtal, Orden og antegne hvers Navn etc. etc.«. Gammelt Linned til Charpi og Bandager forlanger den af Ussing nævnte Chirurgus Hansen, som tilså de syge, indtil der kom spanske Feltlæger. Igen gik der en Omgangsskrivelse desangående til velsindede Medborgere, hvis Linnedskabe måtte holde for. Næppe var denne Mangel afhjulpen, førend det næste Dag hed: »Vi mangler Stole«. Atter åbnes en Subskription, som heller ikke forfejler Hensigten. Således gik det i de første Dage. Den 30. Marts var 28 Senge opredte og tagne i Brug af syge, men Ussing skriver, at den danske Kommandant, Stabskaptajn Bülow¹), der havde afløst Major Lackendorph, samt den spanske Krigskommissær Francesco de Laborda rekvirerer flere Senge anbragte, dels i St. Catharine Kirke, dels i yderligere 3 til 4 Værelser i Hospitalet. Ussing måtte af sin egen Beboelseslejlighed afgive en Stue dertil De spanske Tropper fik ingen Naturalforplejning udleveret, men Kvartérværterne måtte bespise deres Indkvartering mod en Godtgørelse daglig. Med Hensyn til adskillige af Officererne og dermed ligestillede havde Magistraten efter Forhandling med disses Kvartérværter dog truffet den Ordning, at de delvis bespistes hos Gæstgiver Ramsing²), nuværende »Greisens

1) Christian Peder Bülow af Linien Wedendorff - Søn af Christian B. og Margrethe v. Mosencrone - Fændrik à la suite i Kronprins Frederik VI. Rgmt. 5/5 1784 - meddelt Sklts. Ane. 28/3 1794 - kar. Prmlt. 4/12 1795 - trådte 26/5 1798 tilbage i Sklts. Nr., men med Prmlts. Gage - atter indtrådte i Prmlts. Nr. 10/5 99 - sat à la suite i Regimentet 27/12 s. Å. - atter i Nr. 9/4 1802 - Stabskapt. 10/11 1803 - Komp. Chef 18/8 1807 - 20/8 1807 kommanderet til at eksercere det af Studenterne ved Kbhvs. Univers, oprettede Jægerkorps, som førte Navn af »det Kielske Jægerkorps« - Regimentet fik 17/3 1808 Navn af »Kongens Regiment til Fods« - Kommandant i Ringsted 4/8 til 26/3 1808 - reserv. Major Anc. 22/11 1813 - Kammerherre 28/1 1817 - reserv. Oberst Lt. Anc. 22/5 1826 - Rd. af Dbg. 1811 28 - karakt. Oberst og Komman dør for Regimentet 5/6 1833 - Dbmd. 28/10 1836 - Afsked 14/1 1840 - f. i Kbhvn. 15/3 1846 - 72 År gl. - erholdt 5/12 1808 Tilladelse til at ægte Hanne Christine Regine Lemming. Fra 26. Marts til 6. April 1808 boede han hos Borgmester Lund i Ribe.

2) Jfr. »Fra Ribe Amt« 1907 S. 169.

Hotel«, og at de dermed forbundne Udgifter bagefter fordeltes mellem Kvartérværterne. Fra 24. Marts til 7. April spiste således daglig 18-25 Officerer hos Ramsing.

Den 6. April kørte den spanske Regimentschef, Oberst Caballero, med Firspand til Sønderskov, og samme eller næste Dag forlod Regimentet Almanza sit Kantonnement i og ved Ribe. Kun enkelte spanske

Officianter blev endnu i nogen Tid tilbage med en lille Del af Mandskabet.

Forholdet mellem Spanierne og deres Værter i Ribe synes efter foreliggende Udtalelser fra samtidige¹⁾ at have være det venskabeligste²⁾; der er overhovedet næppe Tvivl om, at, hvad der af Øjenvidner fortælles om Afskeden andet Steds mellem Spanierne og deres danske Værter, også har passet på Forholdene i Ribe. Om Spaniernes Afmarch fra Fåborg berettes således³⁾: »De fleste af dem tog med synlig Rørelse, nogle endog med Tårer og Omfavnelser, Afsked fra de Familier, hos hvilke de havde været indlogerede. Også disse kunde ikke uden Vemod se deres Gæster drage bort... og ønskede dem som Venner alt godt«. I Roskilde legede Spanierne som Børn med Latinskolens Disciple og lærte dem at kaste med Diskus og springe Buk. De undlod aldrig, når de kunde, at møde på Kirkegården på Drengenes Legeplads, og når Drengene blev klappede ind, bad de så hjertelig om et Kvarter's Tid endnu. Endvidere udtaler den danske Kommandant Broches i Fredericia⁴⁾, da 3 spanske Kompagnier af Regimentet Princesa forlod Byen: »Ingen Klage blev mig forebragt i den Tid, de lå her og i Omegnen, hverken over Officerer eller Soldater; spanske og danske Krigere levede som Brødre med hverandre. Intet Under derfor, at vi alle havde ønsket at beholde dem iblandt os, og at den Ordre, som

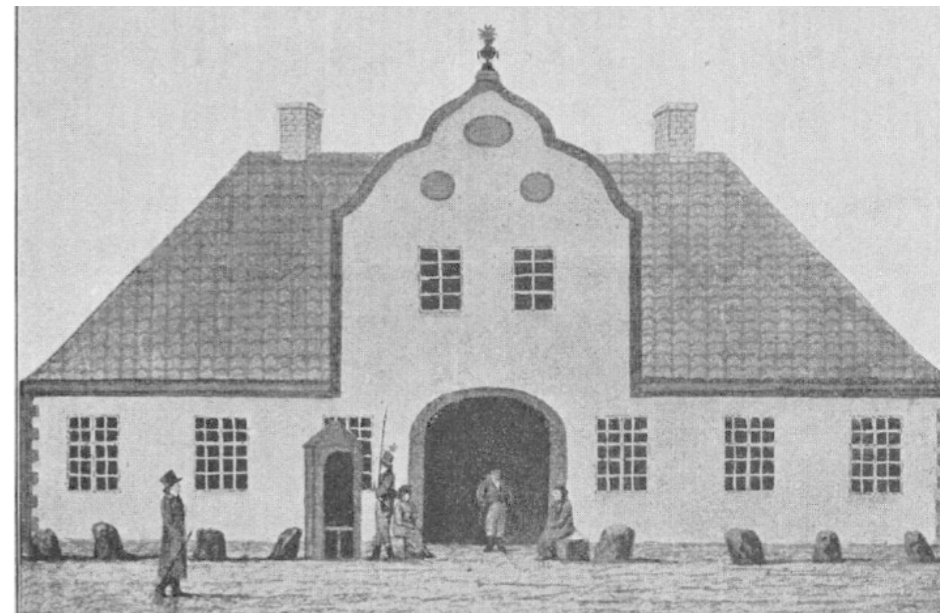
1) Jfr. »Fra Ribe Amt« 1907 S. 195-96.

2) Små Håndbøger til Vejledning i det spanske Sprog var dengang udbredte. »Disse« - siger Mumme S. 164 - »indøvede man sig nu, så godt man kunde, og udsøgte i Familierne dem, der bedst kunde tjene som Tolke. Derfor faldt Tilnærmelsen endda ikke så meget vanskelig. Det tyske Sprog var, rigtignok som oftest i radbrækket Tilstand, det fælles Meddelelsesmiddel; Miner og Gebærder hjalp til, og det var ret muntert at se, på hvor mange Måder man vidste at hjælpe sig«.

3) Mumme 119-20.

4) Ribe Stifts Adresse Avis af 23. Juni 1808.

Vagtbygningen i Ribe 1808.
Efter en Forf. tilh. Vandfarvetegning af Paul Ipsen i Ribe 1808.

befalede dem at marchere til Fyn, sårede alle Indvåneres Hjerter. Vor Tak og Velsignelse følge dem. Vi ønske snart at se os forenede igen, og at enhver fremmed eller dansk Garnison måtte holde en disse 3 Kompagnier lignende Disciplin«. Også den daværende Sognepræst til Andst og Gjesten i Ribe Amt, C. F. Junghans, giver¹⁾ det Mandskab af Regimentet Princesa, som fra 29. Marts til 5. April var indkvarteret i Sognet, det bedste Skudsmål: »Meget skikkelige og beskedne var de, ikke en Uorden, end ikke den mindste, mærkedes hos dem«. Endnu skal som udtrykkeligt Bevis for det gode Forhold i Ribe mellem Gæst og Vært henvises til den Skrivelse, dateret Århus d. 13. Maj 1808²⁾, som den spanske Major Conway sendte Købmand Rasmus Rahr³⁾.

Efter det spanske Regiments Afmarch den 6.-7. April vedblev Lasa-

1) I Embedets » Liber daticus«.

2) Tillæg I.

3) Chr. K. F. Molbech fortæller i sine Rejsbilleder »En Måned i Spanien«, S. 208, at han 1846 i Granada traf en spansk Arbejdsmand, der havde været blandt de spanske Soldater i Danmark 1808 og fået sin første Kone her. Hun var død på Vejen ned til Spanien. Manden havde fortalt, at der var mange danske Kvinder, som fulgte hjem med Spanierne. På den anden Side haves også fra forskellige Egne af Landet Beretninger om, at Spaniere er blevne her og har giftet sig. Musæum 1893. I. 244.

rettet i Ribe endnu at bestå og voldte Magistraten stadig Ulejlighed. Den 21. April klages over, at Bagerne ikke kan levere det fornødne Hvedebrød, hvoraf Lasarettet daglig brugte for 8 Rdlr. Borgmesteren må se at skaffe Råd. Imidlertid er der atter Mangel på gammelt Linned. Stadens Indvånere anmodes d. 25. April om et nyt Bidrag af sådant, men fint og hvidt må det være, ellers bliver det kasseret af Kirurgerne. Fra Magistraten i Haderslev indløb også Begæring til Ribe Borgere om gammelt Linned til Felthospitalet i førstnævnte By. Borgmester Lund måtte svare, at man beklagede ikke at kunne hjælpe. Om den Virksomhed, som udøvedes på Lasarettet i Ribe Hospital, giver en Tilståelse, dateret Ribe d. 4. Maj, fra den tidligere nævnte spanske Krigskommissær Laborda god Oplysning. Man sér deraf, at 108 Syge af Regimentet Guadalaxara samt 13 af Regimentet Almanza har ligget der på Ribe Bys Bekostning i et Antal af Dage, som, regnet fra d. 26. Marts til d. 3. Maj, udgør for samtlige Personer en Sum af 2024, deraf for syge fra Regimentet Guadalaxara 1913 og fra Almanza 111. Den spanske Krigskommissær bevidner, at Medicin, Føde, Senge, Klæder, Linned og Bandager er leveret af Byen, som desuden har anskaffet et fuldstændigt kirurgisk Apparat og lønnet en Assistent hos Overkirurgen med 2 Frcs. i 34 Dage og ligeledes de spanske Sygevogtere med 4 Skilling daglig.

De Spaniere, som fra 6. April til en af de første Dage af Maj endnu vides at have opholdt sig i Ribe, var:

1. Overkirurgen Don Lorenzo Pradel, som med en Tjener havde været indkvarteret der fra 31. Marts til 3. Maj, og i samme Tid hans Assistent Don Tasme Pradel, samt ovennævnte Sygevogtere.

2. Krigskommissær Laborda med Tjener og to Sekretærer, som var ansatte ved Lasarettet. Disse blev her til 7. Maj.

3. Af Regimentet Almanza indtil d. 6. Maj følgende: Kaptajn Don Juan de Segueira, som havdeligget syg i sit Kwartér hos Madam Rahr, Vagtmester Gines Rubio, 3 Underofficerer og 9 Menige.

4. Af Regimentet Guadalaxara har der i det hele kun været 6 Mand indkvarteret i Ribe foruden dem, der var indlagte på Lasarettet. En Sekondløjtnant Don Romualdo Tort lå her fra 2. til 24. April. Et Par Menige rejste først herfra d. 3. Maj.

Fra d. 7. Maj lader Ribe til at have været aldeles forladt af de spanske Gæster. Ved sin Afrejse meddelte den spanske Kommissær både

Kaptajn P. Th. v. d. Hackhe.

1) 22/12 1792 udnævnes Kadet ved Husarregimentet Peter Theodor Hackhe til Kornet à la suite ved Livregimentets Dragoner - 6/6 94 virkelig Kornet uden Gage - 24/7 95 afskediget med Prmlts. Kar - 15/6 1804 Kapt. og 2/5 1805 Kompagnichef i det holstenske Landeværns Rgmt. - 18/7 11 Afsked som Major ved det holstenske Skarpskyttekorps 2. Bataillon - † Kiel 1834 - 11/4 til 15/11 1808 Kommandant i Ribe, hvor han ligesom sin Forgænger boede hos Borgmester Lund.

1) Tillæg II.

2) Allerede på Marchen fra Spanien igennem Frankrig var der fremkommet officiel Klage over den lidet venligsindede Måde, hvorpå Dragoner af Regimentet Almanza optrådte ligeoverfor Franskmændene.

3) Dette stemmer jo godt nok med Ræder II. 173, hvor Regimentets samlede Styrke - altså Officerer, Underofficerer m.m. indbefattede - opgives som 1670 Hoveder.

Magistraten og den danske Kommandant Kaptajn Hackhe¹⁾ det mest udmærkede Vidnesbyrd for den Punktlighed og Nøjagtighed, hvormed de har efterkommet alle hans Forlangender¹⁾).

Den Tid, Spanierne tilbragte i Ribe, var, som bekendt, fuld af vigtige politiske Begivenheder for deres Fædreland. Kejser Napoleon havde påtaget sig at afgøre Striden mellem den afsatte Konge og hans Søn, hvem den franske Regering endnu ikke havde anerkendt som Konge. På Kejserens tilsyneladende venskabelige Indbydelse havde Ferdinand VII indfundet sig i Bayonne d. 20. April. Den 1. Maj mødte den gamle Konge og Dronningen, derpå næsten alle de øvrige Medlemmer af den spanske Kongefamilie. For ikke at dømmes som Majestætsforbryder måtte Ferdinand, til hvem det store menige Folk i Spanien nærede dyb Kærlighed og Tillid, d. 5. Maj her ubetinget tilbagegive Kronen til sin Fader, af hvis svage Hånd den franske Kejser snart efter modtog den.

At de Spaniere, der lå i Ribe, med Begærlighed modtog enhver Efterretning om Sagerne Tilstand i Hjemmet, er naturligt. Om Major Conway, der var meget afholdt af de spanske Tropper, samledes til bestemte Tider en Kreds af Officerer i hans Kwartér som Tilhørere ved nogle hemmelighedsfulde Foredrag af politisk Indhold. Højest sandsynligt har Præsten ved Regimentet Almanza haft en Finger med i Spillet her, da han 4 Måneder senere af Bernadotte i et Brev til Kejser Napoleons Stabschef udpeges som en af de værste Agitatorer mod Franskmændene. Der viste sig iøvrigt nu blandt alle Spaniere i de forskellige danske Kantonement²⁾ Uro og Utilfredshed, og midt i April Måned gav Napoleon derfor Ordre til, at der skulde holdes vågent Øje med dem, og at de skulde isoleres således, at de under ingen Omstændigheder kunde berede Franskmændene ubehagelige Overraskelser.

Næppe havde Regimentet Almanza d. 6.-7. April forladt Ribe og Omegn, førend franske Tropper kom i Stedet. Den 8. April indtraf det 3. lette franske Infanteriregiment. Efter en ufuldendt Afskrift, uden Navn og Datum, af et Brev, der utvivlsomt angår denne Indkvartering, skønt Regimentet ikke udtrykkelig nævnes, bestod det af 2 Batailloner; hver af disse igen af 9 Kompagnier, hvis Styrke angives således, at 751 Mand hørte til første, 742 til anden Bataillon foruden Officerer, Underofficerer, Musikanter m.m. Antallet af Regimentets Menige var altså efter denne Beregning 1493³⁾.

I Anledning af denne Indkvartering udstedte den danske Komman-

dant i Ribe den 8. April en Bekendtgørelse, hvori han underrettede Byens Indvånere om, hvorledes Stråsenge vilde være at indrette til de franske Tropper, som næste Nat skulde indkvarteres hos dem. De indkvarterede skulde have fuld Forplejning hos Kvartérværterne, dog havde ingen Forpligtelse til at give dem Vin eller Kaffe, men om muligt fransk eller sigtet Brød. Efter Indholdet af Kaptajn Hackhes Bekendtgørelse skulde de franske Tropper på 4 Kompagnier nær atter afmarchere fra Ribe den 9. April om Morgenen.

Hvidding, Roager, Brøns og Rejsby Sogne havde allerede modtaget deres franske Indkvartering den 8. April, andre f. Eks. Farup, Vilslev og Darum Sogne først den 9. April. For Hunderup Sogn og Domkirkens Landsogn skriver den franske Indkvartering sig, så vidt de opbevarede Lister udviser, først fra den 15. April, for Vester Vedsted fra den 23. April. Skærbæk, Seem, Højrup, Spandet og Jernved Sogne har også haft fransk Indkvartering og formodentlig allerede fra den 8. April af. I det mindste sér man af Koncepten til en Fordelingsplan, at man havde tiltænkt dem deres Del af det franske Regiment den anførte Dag. Ligeledes var efter samme Koncept bestemt, at fransk Indkvartering den 8. April skulde indtræffe i Landsbyerne Lustrup, Tved, Tange samt Kalslund, Hjortlund, Foel og Hygum Sogne. Men da man ikke har noget Regnskab over disse sidstnævnte Byers og Sognes Indkvarteringsbyrder, er der ikke Vished for, at de har haft sådanne, skønt man dog ikke med rimelig Grund kan antage, at disse Steder skulde være bleven forskånedes derfor fremfor andre i samme eller længere Afstand fra Ribe.

Allerede den 7. April ankom den franske General Fririon, Chef for den Brigade, hvortil det 3. lette Infanteriregiment hørte, til Ribe og blev med Adjutant og 3 Tjenere indkvarteret hos Købmand Bech på Storegade, Hjørnet af Skibbroen. Han tog endnu samme Dag i en med fire Heste forspændt Kalechevogn ud til Yderbjerrum for at undersøge Forholdene dér. Generalen og hans Ledsagere har åbenbart været i travl Virksomhed i Ribe, thi der er den Dag igennem Ribe Postkontor i militært Øjemed bleven udsendt adskillige Estafetter, en til Hillerup, Vilslev, Darum og Gredsted, en til Vester Vedsted, en til Høgsbro, Rejsby, Brøns og Skærbæk og ikke mindre end tre til Spandet. Den følgende Dag kørte Generalen til Haderslev.

I den første Tid havde, som nævnt, Kvartérværterne Forpligtelse

General Francois Nicolas Fririon.

til at forsyne de franske Officerer, Underofficerer og Menige med fuld Forplejning. For adskillige Officerers Vedkommende var det dog - ligesom det havde været med spanske Officerer - ordnet således, at de spiste hos Gæstgiver Ramsing, og Udgifterne derved fordeltes derefter mellem de pågældende Kvartérværter. Der haves en Regning for sådan Bispising af 18-19 franske Officerer og lignende fra 9. til 15. April til Beløb 204 Rdl. 3 Mk. 8 Sk.¹⁾.

Senere fik Officererne udbetalt Dagpenge, for hvilke de skulde forpleje sig selv, medens Underofficerer og Menige fik udleveret Naturalforplejning²⁾. I et af Magistraten hos Købmand Chr. Carl Bjerrum lejet Pakhus opførte Franskmændene to Bagerovne, hvor de selv bagte Brød. Til disse Ovne måtte Magistraten levere 35000 brændte Mursten, og til Bagningen forlangtes leveret 70 Favne Brænde, der med meget Besvær hentedes fra Sønderskov og andre fjerne Steder. Hver tiende Dag skulde Magistraten levere 18000 Flasker Øl og daglig ca. 800 Pd. Kød. Den første Rekvisition på Brændevin androg 14 Oksehoveder, på Risengryn 5000 Pd. og på Salt 2700 Pd., af hvilke Dele det meste købtes hos Købmand Lorentz Göttig i Flensborg.

Alt dette voldte selvfølgelig Magistraten meget Arbejde og Bryderi. Da den under 27. April androg det danske Feltkornmissariat om et Forskud på 4000 Rdlr., udtalte den bl.a.: »Mange Regninger ere indkomne til os, men af Mangel på noget i Kassen må de henlægges uden Anvisning til ikke liden Misfornøjelse for de Borgere, det angår, som må savne deres Betaling, som de i disse trykkende Tider så højlig kunde trænge til. At vi vil aflægge Regnskab for hver Skilling, vi modtage, er en Pligt, vi fuldkommen erkender, og som vi forhen har erklæret for det kgl. Feltkommissariat; kun må vi dertil udbede os den fornødne Tid. Magistratens Personale her er som bekendt kun to. Og for at holde de løbende Ting i alle forskellige Grene i en nogenlunde Orden have vi fuld Beskæftigelse fra Morgen til Aften hver Dag, så der endnu ingen Tid er levnet os til at kunne med Rolighed tænke på at ordne noget Regnskab; men vi gentage vor Forsikring om, at vi gribe den først mulige Lejlighed til Regnskabets Aflæggelse«.

Såvel St. Catharine Kirkes som Latinskolens Loft benyttedes til Proviantmagasin o.desl.³⁾. På først nævnte lå ialt 1420 Tønder Korn. I Domkirken anbragtes alt, hvad det franske Infanteriregiment førte med sig af Armatur, Kasser, Pakker og lignende.

1) Tillæg III.

2) Den af Kommandanten herom udstedte Bekendtgørelse findes som Tillæg IV.

3) Kancelliet havde ved Cirkulære af 22. Marts 1808 bemyndiget Amtmændene til i Nødstilfælde at anvise Kirkeloftet og andre offentlige Bygninger til Magasiner.

De franske Krigskommissærer i Ribe var Godart og Salmon og den franske Commissair Ordonnateur en chef Duprat.

Man har åbenbart her på Vestkysten levet i en stadig Frygt for Landgang og Overfald fra Englændernes Side, og falske Rygter forårsagede flere Gange Allarm. En Dag kom således en Bonde fra Stranden ind til Ribe og fortalte om et stort Krigsskib, som var i Sigte. Straks stormede Franskmændene ud for at nå Stranden i Tide og tage imod Engelskmanden; men der var intet Skib. Bonden måtte i Forhør og gøre Regnskab for den falske Melding, og han afgav da den Forklaring, at Fejltagelsen måtte bero på, at en Lus havde hængt i hans Øjenhår med Benene opad, så han havde taget den for et Skib og Benene for Masterne. Den 5. Maj kom det Rygte til Ribe, at Englænderne var landede på Fanø. De i Byen indkvarterede franske Tropper kom øjeblikkelig i Bevægelse, og det besluttedes straks, at en stærk Afdeling om Natten på Pramme skulde føres over til Sønderho. Prammene var også allerede komne ud til Stranden, og Tropperne stod færdige til at indskibes, da der kom Efterretning om, at der ingen Fjender var på Fanø. »Ved denne Lejlighed«, bemærker Magistraten ved Indsendelsen af Indkvarteringsregnskabet for 1808 til en Regning på 15 Rdlr., »hvor de allierede Tropper viste sig fra så udmærket en god Side, følte Kommandanten og Magistraten fuldkommen Kald til at rekvirere den liden Opofrelse af Indkvarteringskassen, som Regningen indeholder, så meget mere, som vi vare overtlyede om, at de Geméne ingen Forråd havde af sin Dags Ration, og vi desuden troede, at vi burde søge at vedligeholde den gode, fortræffelige Tone, som viste sig hos det udkommanderede Mandskab«. Desuden lod Ribe By bringe 12 Flasker Rødvin ned i Prammene til de franske Officerer. Som Vejvisere ved denne Ekspedition medfulgte følgende af Ribe: Borgervæbning: Hans Hansen Møller, Th. B. Groth, Lytkens og S. Jensen.

Det er rimeligvis denne Begivenhed, der i Forbindelse med General Fririons tidligere nævnte Besøg gav Anledning til, at der udsattes en fransk Feltvagt ved Yderbjerrum. En Mand af Borgervæbningen - fornævnte Lytkens - der kunde tale Tysk og derigennem igøre sig forståelig for de Franske, blev efter den danske Kommandants Forlangende den 19. Maj lejet til at tage Post derude sammen med disse.

Den 28. Maj om Morgenens forlod de franske Tropper Ribe efter at have ligget der i 50 Dage, og der foreligger kun Udtalelser om, at deres

Opførsel i enhver Henseende har været tilfredsstillende. I Modsætning til de alvorlige Spaniere var Franskmændene i Besiddelse af et let Sind og mere oplagte til Skæmt. De lærte da også Skoledrengene allehånde Soldaternarrestreger. Medens Spanierne hadede den dem påtvungne Konge, Kejser Napoleons Broder, Joseph Bonaparte, elskede Franskmændene deres Kejser højt. En Tigger i Ribe, lille af Vækst og noget til Års, gik omkring og falbød Viser m. m. Han havde en fjern Lighed med Kejser Napoleon, og hver Gang Franskmændene fik Øje på ham, strømmede de sammen under Råbene: »Vive l'empereur«.

Byen kunde nu igen trække Vejret. Men allerede den 22. Juni vidste Magistraten, at man måtte belave sig på ny Indkvartering af spansk Kavalleri. Højst ubelejligt kom der da to Dage efter Brev fra Kaptajn Hackhe, hvori han meddeler Magistraten, at han fra den danske Overgeneral, Landgrev Carl af Hessen, har fået Ordre til at forlade Ribe »for at gå anden Bestemmelse i Møde«. Magistraten, der meget nødig vilde af med den flinke Kommandant, skrev straks til Landgreven om at beholde ham, så længe han behøvedes og ikke selv skulde attrå at forlade Ribe¹⁾. Dette blev da også bevilget. Det 27. Juni underrettede derpå »Det kgl. danske Forplejningsamt« i Fredericia Magistraten om, at det kgl. Feltkommissariat havde fået Melding om, at en Eskadron af det spanske Rytterregiment Algarbe samme Dag vilde komme til Ribe for at indkvarteres der, og at der foreløbig måtte sørges for Troppernes Forplejning. Den bebudede spanske Eskadron ankom også allerede samme Formiddag mellem Kl. 11 og 12. Liniekavalleriregimentet Algarbe²⁾ havde først ligget i og omkring Vejle, dernæst i Randers, indtil det sidst i Maj afmarcherede herfra til Tønder, Husum og Tønning. Om dette Regiment havde Bernadotte, da det i Begyndelsen af Marts var bleven præsenteret for ham, sagt, at han med det vilde påtage sig at marchere ind i Helvede og drive Djævelen ud. Regimentets Uniform var den for Rytteriet almindelige: turkisblå Frakke, foret med rødt, hvid Vest og hvide Benklæder, lange Støvler, hvide Knapper, meget stor, trekantet Hat, båret på tværs og galonneret med hvidt. Regimentets Kendingsfarver, gult, kantet med rødt, var anbragte som Ærmeopslag og på Kraven samt som smal Stribe langs Benklædesømmene.

Den 22. Juli havde Bernadotte udstedt Befaling om, at de spanske Regimenter i Danmark skulde tages i Ed til Kong Joseph Bonaparte. Følgende Edsformular skulde ved den Lejlighed oplæses for Tropper-

1) Tillæg V.

2) 585 Mand og 522 Heste. Regimentschef, Oberst Don José de Yebra, Oberstløjtnant Don Raimundo Carbonell.

ne: »Jeg tilsværger Kongen, Forfatningen og Lovene Troskab og Lydig-
hed«. Derefter skulde de affyre tre Salver som Tegn på, at de tiltrådte
den, og efter hver Salve skulde de råbe: »Leve Kong Joseph Napoleon
I af Spanien«! På en af Dagene omkring den 27. Juli har de spanske
Tropper i Ribe aflagt Eden efter denne Opskrift. Et Øjensvidne — Jak.
Kr. Lindberg - udtrykker sig således derom: »De alvorlige og ulykke-
lige Spaniere så vi aflægge den tvungne Troskabsed til deres forhadte
Konge Joseph Bonaparte«. Denne Højtidelighed er højst sandsynligt
foregået på den såkaldte Hegelunds Toft, der var overladt Ribe Borger-
korps som Eksercérplads¹⁾

Den 6. August kørte en spansk Oberst Aylmer i en med fire Heste
forspændt Kalechevogn fra Ribe til Kolding, og den 11. August forlod
de sidste spanske Tropper Ribe for at slutte sig til Regimentets øvrige
Afdelinger, som d. 27. Juli i Århus var bleven édfæstede til Kong Jo-
seph.

I Spanien havde der imidlertid rejst sig en stor Folkekamp mod
Napoleon. Lederne af denne Kamp fik ved Hjælp af Englænderne sendt
Meddelelse derom til General Romana, og der udbrød nu et almindeligt
Mytteri iblandt de spanske Regimenter i Danmark. Et Par af dem blev
afvæbnede på Sjælland og i det sydøstlige Jylland af danske Tropper;
men ikke mindre end 8800 Mand lykkedes det den 21. Avgust, skønt
der gjordes alt for at forhindre det, fra Langeland af at komme om Bord
på den engelske Flåde, der førte dem hjem til Spanien. Her landede de
den 9 Oktober for straks at deltage i Kampen mod Napoleon, og allere-
de den 10. og 11. Novbr., i Kampen ved Espinosa på Gammelkastiliens
Nordgrænse, opreves Hovedmassen af dem. Det blev derfor kun få, der
kom til at bære den i Anledning af deres Tilbagevenden fra Danmark
prægede Medaille med den smukke Indskrift: »Mit Fædreland er min
Ledestjerne«.

De spanske Regimenter - deriblandt Algarbe og Guadalaxara -, som
det ikke lykkedes at slippe bort, blev af Franskmændene på skånselløs
og nedværdigende Måde som Fanger førte til Rendsborg og videre Syd
på.

Da Spanierne gik om Bord på de engelske Skibe, måtte de efterlade
deres Heste. Disse samledes da af Franskmændene og førtes i forskelli-
ge Partier over Ribe, Tønder og Meldorf til Altona og Hamborg. Fra 25.
August til 6. Septbr. førtes der så at sige daglig spanske Hingste igen-

nem Ribe Syd på under Eskorte af Spaniere og Franskmænd, hvilket
atter medførte en Del Indkvartéring for Byen. I disse Dage har følgende
franske Officerer fået Firspand i Ribe: Kaptajn, Adjutant Vieuxville d.
1. Septbr. til Åbenrå, Kaptajn Coupée d. 2. Septbr. til Foldingbro og
tilbage og d. 4. Septbr. til Døstrup samt Kaptajn, Adjutant Kerbourg til
Tønder d. 6. Septbr.

Den 30. Septbr. meddeler den franske Krigskommissær Gentill fra
Fredericia til Borgmesteren i Ribe, at første Eskadron af 14de franske
Jægerregiment til Hest¹⁾ d. 3. October vil komme til Ribe for den 4. Oc-
tober at drage videre til Døstrup. Denne Afdelings Styrke var 9 Office-
rer og 130 Underofficerer og Menige under Kommando af Kapt. Parent.
Dette var den sidste Indkvartéring, som Ribe havde af de fremmede
Tropper i Året 1808.

Den 8. Avgust 1809 aflagde Indkvartéringsskmissionen Regnskab
til det kgl. danske Feltkommissariat for den Indkvartéring af de allie-
rede Tropper, som Ribe i foregående År havde haft. Udgiften beløb sig
ialt til 7540 Rdlr. 51 Sk.

Først i April 1809 forlod de sidste fremmede Tropper Danmark. De
14 Måneder, i hvilke de havde været her, havde for Befolkningen og
de danske Avtoriteter været fulde af Bekymringer og Besværligheder,
og deres Ophold havde kostet den danske Stat den umådelige Sum af
5,156,594 Rdlr. 4¼ Sk.²⁾ slesvig-holstensk Kurant, og alt det, uden at
Danmark havde haft ringeste Nytte deraf.

1) Det bar grønne, langskødede Kjoler
og store Bjørneskindshuer, fra hvis Puld
der udgik en nedhængende rød Pose, der
endte i en Spids med en rød Dusk. Nogle
af dette Regiment bar også Chacoer som
Infanteriet.

2) Ca 16,501,101 Kroner, rent frasét Pen-
genes daværende langt større Værdi.

1) »Fra Ribe Amt 1907«. S. 169.

Tillæg I.

(Oversættelse fra Fransk).

Min Herre.

Jeg kan ikke finde Ord til i tilbørlig Grad at udtrykke min Hengivenhed for Dem og min oprigtige Tak for de Beviser på Godhed, jeg under mit Ophold i Ribe har modtaget fra Dem og Deres ærede Familie. Og hvad der ydermere har forøget min inderlige Erkendtlighed, det er den levende Interesse, De nærer for min Eksistens og mit Vel, således som jeg har haft Fornøjelsen at bemærke den af Deres særdeles behagelige Brev. Jeg forsikrer Dem, at dette Vidnesbyrd om ædelt Sindelag har i mit Hjerte forskaffet Dem et evigt Venskab, som skal stå for enhver Prøve og som altid skal lade mig søge med stor Iver enhver Løjlighed til at være Dem til Tjeneste, og jeg vil med samme Begærlighed gribe Øjeblikkene til at behage Dem.

Vi er nu i Kantonnement her, hvor jeg befinder mig meget vel, dog er jeg ikke så tilfreds, som jeg var hos Dem. På samme Måde går det alle vore Officerer, thi enhver savner den Vært, han havde i Ribe, endskønt Folk her ikke kan opføre sig høfligere, end de gør Men Deres gæstfri Medborgere have vundet hos os en så berettiget Højagtelse og Velvilje, at jeg tvivler om, at der i hele Verden findes noget Menneske, der er i Stand til at indgyde en lignende, og hvis der skulde findes nogen, er jeg overbevist om, at han må have hentet den fra de ædle Følelser, som gør såvel Dem som Deres Medborgere Ære.

Kaptajnen, som ved vor Afrejse måtte blive tilbage som syg, er allerede vendt helt helbredet tilbage til Regimentet og beder mig sende såvel Dem som Deres elskværdige Familie tusinde Hilsener, idet han takker uendelig meget for den velgørende og medfølende Overbærenhed, De har vist imod ham under hans farlige Sygdom.

Modtag, min Herre, Forsikringen om mit oprigtige og inderlige Venskab for alle Tider; og må jeg bede Dem udtale det samme ærbødigt for Deres ærværdige Moder såvel som for hele Deres Familie. Vær fast overbevist om, min Herre, at jeg har den Ære uforanderlig at være

Deres meget ærbødige og hengivne Tjener

Franfois Conway.

Århus, d. 13. Maj 1808.

Uden på Brevet, der er er forsegleet med sort Lak, står skrevet (i Oversætt. fra Fransk):

Hr. Rasmus Rahr,

Frankeret.

Ribe.

Tillæg II.

(Oversættelse fra Spansk).

Jeg, Don Francesco de Laborda y Plejler, kongelig Krigskommissær for Hs. katolske Majestæts Tropper, som anvendes til Hjælp for Frankrig, under Befaling af Hs. Excellence Hr. Marquis de la Romana, og beordrede til denne By, bevidner, at Kommunalbestyrelsen for denne By såvel som dens Militærkommandant har været yderst punktlig og omhyggelige med Hensyn til at lette al Tjeneste og Hjælp, som er bleven forlangt af de to Myndigheder i de Sager, som har været nødvendige for det spanske Mandskab og for andre Militærpersoner, som har tilbragt en Tid i dette Kantonnement. Ligeledes med Hensyn til Oprettelsen af et midlertidigt Hospital for de syge af Regimenterne Guadalaxara og Almansa, hvilket har været i 38 Dage, i hvilken Tid de har ydet de syge en fortrinlig Hjælp. Og uagtet jeg allerede har udfærdiget særlige Erklæringer angående hver enkelt af de Tjenester, som ovennævnte Kommunalbestyrelse og Militærkommandant har ydet de enkelte Medlemmer af den spanske Hær, vil jeg dog give denne, i hvilken de alle kortelig sammenfattes, som et Vidnesbyrd om den Punktlig, hvormed de to Myndigheder har udført og fuldbyrdet de kongelige Ordre fra Hs. danske Majestæt.

Ribe, 6. Maj 1808.

Francesco de Laborda.

Tillæg III.**Beregning**

over Beværtningen for d'Hrr. franske Officerer, som have spist Frokost og Middagsmad hos undertegnede.

1808				Rdlr.	Mk.	Sk.
April	9	18 Officerer à 1 Rdlr.,	14 Fl. rød vin à 3 Mk. 8 Sk.,	26	5	8
---	10	18	21	31	-	-
---	11	18	18	29	1	8
---	12	19	19	30	5	-
---	13	16	17	26	4	-
---	14	18	16	28	-	8
---	15	18	16	28	-	8

Desforuden har Sekretæren hos den spanske Kommissær spist hos mig i 2 Dage, nemlig:

Den 14. Middagsmad og Aftensmad med 2 Fl. Vin	2	1	-
Den 15. Middagsmad og Aftensmad tillavet men ej afhentet, med 1 Fl. Vin	1	3	8
	204	3	8

Ribe, d. 14. April 1808.

Ramsing.

Tillæg IV.

Tiden er nu forhånden, at Indkvarteringen skal bespise sig selv, hvorved den, foruden frit Kvarter, har Adgang til Værtens Køkkentøj, Brændsel og Plads på Skorstenen m. v. For at undgå al den Ulempe, som deraf kan opstå imellem Værten og sin Indkvartering, have en Del Landboere allerede vedtaget følgende, nemlig:

1. At enhver Vært vedbliver at bespise sin Indkvartering, så længe denne vil være nøjsom og spise ved det Bord og af samme Mad, som Gårdens Folk selv spiser og nyder.

2. Ingen Kaffe eller Vin må fordres af Værten. Vil en eller anden Vært engang imellem give sin Indkvartering Kaffe, da bliver det altid en Velvillighed og ingen Pligt.

3. Herved bliver Værten ene i Besiddelse af sit Brændsel, Køkkentøj og Skorsten.

4. Indkvarteringen er pligtig til selv at fortære sin Brødportion, før han kan fordre noget af Værten.

5. Da Indkvarteringen får sin Brændevin fra Magasinet, så har han intet i den Henseende af Værten at fordre.

6. Resten af deres Rationer overleverer Indkvarteringen til Værtens frie Disposition; desuden tilkommer Værten den for Indkvarteringen tilståede daglige Godtgørelse.

Overmåde gerne ønskede jeg, at en lignende Forføjning måtte træffes her i Staden, og så vidt jeg ved mit korte Ophold her har haft Lejlighed til at kende de gode Ripenseres Tænketnåde, kan der ej for mig blive nogen Tvivl tilbage, at jeg jo vil få mit Ønske opfyldt, og under denne glade Udsigt til at kunne forekomme al mødende Uheld, som nu forhånden ikke er at beregne, er det min faste Beslutning med en allerunderdanigst Forestilling til Hs. kgl. Majestæt at fremstille denne Bys og Omegnens Beboeres ædelmodige og uinteresserede Opførsel imod sin Indkvartering.

Kommandantskabet i Ribe, d. 23. April 1808.

Hackhe,
Kommandant.

Tillæg V.

Hs. Durchlaughtighed, Landgreve Prins Carl af Hessen
i Slesvig.

I dette Øjeblik i Dags Eftermiddag Kl. 8 fåe vi af denne Bys ærværdige Kommandant, Hr. Kaptajn v. Hackhe, denne for os og Byen lige så uventede som yderst ubehagelige Efterretning, at han her skal forlade sin Post, for at gå en anden Bestemmelse i Møde. Vi troede os nu så sikre på at beholde ham, så længe her var en Kommandant nødvendig, da Deres Durchlaughtighed i et Brev til os af 22 April sidst nådigst har haft den særdeles Bevågenhed at forsikre os, at vi fremdeles skulle beholde vor Kommandant. Men vort trygge Håb er nu med et forsvunden.

Deres Durchlaughtighed bede vi underdanigst at ville nådigst tillade, at vi yttre vore Følelser ved nærværende critiske Punkt, dog dette er ikke alene vores, men dette er denne Bys respektive Indvåneres alvorlige Stemme, som gentage det, vi endnu for denne Gang vove at sige, og som vi med så meget mere Frimodighed fremsætte, som ethvert Ord bærer Præg af streng Sandhed.

1. Vores brave Kommandant have vi og denne By samt hele Omegnen, hvor der lå fremmed Indkvartering, for det meste at takke for, at der her ved spansk og fransk Indkvartering ingen følelig Uorden indløb. Hans Humanitet og Årvågenhed Nat og Dag forenet med Klogskab og streng Alvorlighed, hvor dette behøvedes, vidste at dæmpe al Klage i Fødselen og at holde såvel Vært som Indkvartering til sine Pligters Opfyldelse.

2. I Fremtiden havde vi det samme Gode at vente, da han så nøje kender det lokale og sine Embedspligter, hvad han har at gøre og lade.

3. Den franske Krigskommissair har gjort mange Vanskeligheder ved vore Fourage Bons Modtagelse, som næppe nogen anden end vores Kommandant ville vide at få med Tiden berigtiget, men skal han pludseligen forlade sin Post og os, er et stort Tab, som nu for Hånden ikke er at beregne, meget at befrygte.

4. Om en å to Dage kunne vi vente spansk Cavalleri til Indkvartering, men med alle Tidens Omvæltninger vare vi rolige; thi vi havde en Kommandant inden vore Porte, på hvem vi trygt kunde forlade os.

5. Vi vil meget gerne tilstå, at han kan blive Fædrelandet nyttig i den Stilling, ham forestår, men en hel Bys Ve eller Vel er dog ej heller Deres Durchlaughtighed ligegyldig.

6. At hans Eftermand er duelig til at beklæde så vigtig en Post, derom bør vi så meget mindre bære nogen Tvivl, når Deres Durchlaughtighed har kaldet ham. Men vi ere nu en Gang så nøje kendt med vor Kommandant og han med os, at hans Bortfjernelse fra os vilde være os og Byen såre ubehagelig.

På disse og flere Grunde, som kunde være at fremsætte, vove vi endnu engang på hele Byens og egne Vegne underdanigst at bede, at vi fremdeles må beholde vores nærværende Kommandant, Hr. Kaptajn v. Hackhe, så længe han her behøves og ikke selv skulde attrå at ville forlade os.

Ribe, d. 24. Juni 1808.

Lund. Simonsen.

Niels Kayser Nielsen var en uhyre produktiv og bred historiker, som har skrevet en næsten svimlende række bøger og artikler. Den gennemgående linje var en interesse for kulturhistorie, men det blev til gengæld fortolket særdeles bredt. Tidligt kastede han sig over idrætshistorien, men i de senere år har det i højere grad været emner som madkultur, historiebrug og forholdet mellem tid og sted, som har optaget ham. Niels' uddannelse i nordisk fornægtede sig ikke. Som meget få andre historikere havde han et virkeligt dybt og bredt kendskab til Nordens historie, og da ikke mindst Finland. Fra Finland var det som om interessen bredte sig videre mod sydøst – ned over Østeuropa. Han formåede dermed ikke bare at skrive komparativ kulturhistorie, men også i høj grad at se i andre retninger end den gængse orientering mod den angelsaksiske verden.

Niels Kayser Nielsen var også en meget dygtig universitetslærer. Han underviste meget og i mange emner, og hans undervisning var meget søgt og værdsat af de studerende. Han har også været vejleder for et stort antal speciale- og ph.d.-studerende. Som underviser forbandt han en kærlighed til fagets klassiske dyder, herunder både politisk historie og den kildekritiske forankring, med sin kulturhistoriske tilgang, en udpræget tværfaglighed og en vilje til at gå nye veje. Her kan der være særlig grund til at fremhæve hans indsats for at udvikle disciplinen historiebrug.

Niels Kayser Nielsen
(1949-2012)

Forskningsområder:
Nordisk historie, østeuropæisk historie, idrætshistorie, historiebrug, nationalisme, grænsekultur, madkultur.

Fhv. lektor, ph.d.
Institut for Kultur og Samfund,
Aarhus Universitet